

דף עמדה

בנושא מתווה הקיצוץ המוצע בתקציב המדינה

רקע: עלותו הגבוהה של מבצע צוק איתן עוררה צורך הכרחי בקיצוץ בסעיפי הוצאה אחרים בתקציב המדינה. החלופה אותה מקדם משרד האוצר הנה קיצוץ רוחבי בכל תקציבי משרדי הממשלה השונים, על-פי חלקם היחסי בתקציב הכולל. חלופות מוצעות אחרות לביצוע הקיצוץ התקציבי הן קיצוץ עמוק יותר בנושאים מסויימים, תוך הותרת סעיפים תקציביים אחרים על כנם.

תפקידי השלטון על-פי ההלכה

המציאות הכלכלית המודרנית מאופיינת, בין היתר, בהרחבת קשת תפקידיהן של רשויות השלטון, ובהעצמת כוחן הכלכלי. רשויות השלטון לרמותיהן והסתעפויותיהן הן מרכיב חשוב בתחומים מרכזיים במשק, כגון: תעשייה, תיירות וכדומה. זאת, בנוסף לתפקידי הרשויות בתחומי השירותים, התופסים נפח רב במערכת הכלכלית המודרנית, כגון: בריאות, רווחה, חינוך וכדומה. על כל אלה, קיימת משמעות כלכלית רבה מאוד גם לתפקידי המסורתיים של השלטון המרכזי, כגון: קשרי חוץ, בטחון ובטחון פנים וכדומה. השאלה הראשונית, המרכזית והבסיסית הנה: מה היא עמדת ההלכה ביחס לתפקידי השלטון, לכתחילה? כיצד אמורה להתנהל מדינה יהודית הפועלת על-פי התורה?

עיון בדברי חז"ל, מעלה רשימה של נושאים עליהם אחראיות רשויות השלטון למיניהן. אחריות גוררת סמכות, ואחת מן הסמכויות הבסיסיות וההכרחיות ביותר לביצוע בפועל של האחריות השלטונית, היא הסמכות לממן את כל הדרוש לביצוע מכספי הציבור. הנושאים עליהם מופקד השלטון, אותם ניתן למצוא במקורות ההלכה, הם עשרת התחומים הבאים: *בטחון, קשרי חוץ כולל מסחר בין לאומי, בטחון פנים, בטיחות, חקיקה ומשפט פלילי, סיוע לנזקקים, שירותי בריאות, חינוך, ניהול מדיניות כלכלית, פיתוח תשתיות ושירותי דת.*

לאור האמור, עולה ברורות המסקנה כי תפקידים רבים המתבצעים כיום בידי השלטון ושלוחותיו (כגון תרבות וספורט וכד') אינם כלולים בין התפקידים להם מחויב השלטון על פי ההלכה, וניתן לראותם כתפקידים בהם רשאי השלטון לעסוק, אם כי כאמור אין זו מחויבותו.

היחס בין הגדרת תפקידי השלטון לבין קביעת סדרי עדיפויות

על בסיס הגדרת קשת תפקידיהן של השלטון לפי ההלכה, ניתן לקבוע כי סדרי העדיפויות החלים על הקצאת משאבים ציבוריים, על-פי ההלכה מעניקים עדיפות תקציבית רבה לתפקידי חובה על-פני תפקידי רשות. עדיפות זו צריכה לבוא לידי ביטוי הן בשעת קביעת התקציב מראש, והן בעת קיצוץ בתקציב קיים.

חוק מע"מ 0 על דירות

אחת מנקודות המחלוקת בנוגע לקיצוץ בתקציב הינה בנוגע לחוק מע"מ 0, אותו מעוניין שר האוצר להעביר. לאור האמור לעיל, אין זה מתפקיד השלטון לספק דיור לכלל האזרחים, אלא רק, לאלו שאינם מסוגלים להגיע בכוחות עצמם לדיור מינימאלי בקניה או בשכירות. ההצעה למע"מ 0 אינה לוקחת בחשבון את מצבו הכלכלי של האזרח וגם אינה מצטמצמת לדיור מינימאלי בלבד, ועל כן ודאי שלא ניתן לראותה כחלק ממצוות הצדקה הציבורית. יש מקום להפעלת התכנית, כחלק מחובתו של השלטון לניהול מדיניות כלכלית, רק אם קיים סיכוי סביר שתכנית זו תביא להורדת כלל מחירי הדיור בארץ, אלא שלדעת מומחי הכלכלה הסיכוי לכך קלוש ביותר.

לסיכום:

- (1) קיימת עדיפות תקציבית למימון תפקידים אותם מחויב השלטון לבצע על-פני מימון תפקידי רשות (כגון תרבות וספורט, תחנות רדיו וטלוויזיה וכד').
- (2) עדיפות תקציבית זו חלה גם על קיצוץ תקציבי.
- (3) לפיכך, יש למקד את הקיצוץ התקציבי הנצרך בתחומי הרשות בלבד, המצויים בכל אחד משרדי הממשלה (על בסיס האמור לעיל), ולא לבצע קיצוץ רוחבי לא-מובחן, הפוגע גם במימון תפקידי החובה.
- (4) אין להפעיל את תכנית מע"מ 0 אשר תפגע באופן משמעותי בהכנסות המדינה וניתן להניח שלא תביא לירידת כלל מחירי הדיור בארץ.